

Kulturlandskapsprisen 2019

Fylkesmannen vil i år dele ut «Kulturlandskapsprisen 2019» til den eller dei som gjer ein ekstra innsats for landbrukets kulturlandskap i Trøndelag.

Prisen er ein diplom og pengegåve på 15.000,- kroner.

Kriteriar for prisen:

- God ivaretaking og skjøtsel av kulturlandskapet, kulturminne og biologisk mangfald
- Opplevingsverdi og tilgjenge
- Landbruksdrifta må ivareta produksjon, dyrevelferd, og miljøomsyn på ein god måte
- Helst vere registrert som jordbruksføretak og ta mot produksjonstilskot

Det er i år spesielt vektlagt bruk av utmark og utmarksressurser i jordbruksdrifta.

Det vart meldt inn 10 kandidatar til prisen:

- Jerpstosætrin. Ola Lund Kari Elin Røttereng, Inge Jordet, Anita Robinson, Rolf Erik Jerpstad Dragset og Anne og Geir Olav Rise. Orkdal
- Synnøve og Ola Bruholt, Rennebu
- Anders Strand, Trondheim
- Lise Juul Mortensen og Gunnar Bengtsson, Vikna
- Stein Erik Moxnes, Bjugn
- Rygg vestre, Marit Rygg og Morten Kyllø og Hogstadsve søndre, Hildur og Martin Rygg, Frosta
- Karin Anita Rosvold Sundseth, Leksvik, Indre Fosen
- Fagerli Naturgård, Jørgen Vekter. Vannvikan, Indre Fosen
- Vegar Vigdenes, Stjørdal

Fylkesmannen valde ut tre kandidatar.

- Synnøve og Ola Bruholt, Rennebu
- Lise Juul Mortensen og Gunnar Bengtsson, Vikna
- Stein Erik Moxnes, Bjugn
- Jerpstadsætrin. Ola Lund Kari Elin Røttereng, Inge Jordet, Anita Robinson, Rolf Erik Jerpstad Dragset og Anne og Geir Olav Rise. Orkdal

Av dei nominerte har «Fagråd jordbruk» vald ut **Synnøve og Ola Bruholt** frå Rennebu som vinnar av «Kulturlandskapsprisen 2019»

Grunn for tildelinga:

Synnøve og Ola Bruholt driv eit allsidig mjølkeproduksjonsbruk på Stamnan i Rennebu der dei begge på full tid driv garden, slike er det diverre ikkje så mange igjen av! Fjøsbygging har dei halde på med i lengre tid og har med det fått stor eigeninnsats i bygginga. I 2017 vart fjøsbygginga avslutta med innsetting av mjølkerobot.

På Hoel, som garden heiter, produserer ein i dag ca 250 tonn med mjølk på knappe 30 kyr i tillegg har dei ein foredlingskvote og produserer 6-8000 liter på setra.

De har ei glødande interesse for jordbruket, både dykk som har drive ei tid og han, eller kanskje eg skal seia dei, som skal føra drifta vidare. De driv godt heime på garden, men det er setra og seterdrifta som er hovudgrunnen til at de står her i dag for å få sin kulturlandskapsprisen for 2019.

På Svartdalssetra på Nerskogen i Trollheimen landskapsvernområde har det vore kontinuerleg seterdrift sidan 1700-talet. De bruker setra, med sine store beiteområde, som ein viktig ressurs for garden. Mjølka som blir produsert her blir brukt til å lage rømme, smør og jughurt som i hovudsak blir selt til besøkjande, men og på lokalbutikken på Nerskogen. Kvar laurdag i seterperioden har de ope for servering på setra, i år var 1000 personar innom desse dagane.

De er opptekne av å ta vare på kulturlandskapet og de er stolte av å produsere kulturlandskap, noko de og er gode til å formidle, -kulturlandskapet kjem ikkje av seg sjølv, det krev gjennomtenkt drift og arbeid! På setra er det stadig ryddeprosjekt i den evige kampen mot at vier og bjørk ikkje skal vinne kampen om beiteområda.

De er glade i folk som kjem på besøk på setra, liker å fortelje om kva som blir gjort og kor viktig det er å bruke ressursane som fins i utmarka, og de er genuint interessert i det de driv med!

Til slutt så skal eg kanskje bruka eit sitat frå deg Synnøve: «Turistane skjønar ikkje kva kulturlandskap er og korleis det blir skapt. I miljøet på setra har eg mulighet til å kunne formidle både positive opplevelser og kunnskap om dette». «Dyra må til fjells for å utnytte den beiteressursen, og det gjer dyra godt!

Lukke til med Kulturlandskapsprisen for 2019!

Frå saksframlegget over kandidatar til kulturlandskapsprisen
Møte 17.okt 19 i «Fagråd jordbruk»

Synnøve og Ola Bruholt, Rennebu

Opplysninger om drifta, søknader 2019

Melkekyr	dyr	27
Øvrige storfè	dyr	43
Hester	dyr	2
Fulldyrka jord til slått og beite	dekar	320
Overflatedyrka til slått og beite	dekar	21
Innmarksbeite	dekar	219

Miljøtilskudd 2018

Skjøtsel av 2 setervoller i Trollheimen som har areal med spesielle verdier	dekar	85
Drift av enkeltseter med foredling		

Gardsdrifta

Mange slutter med setring når de investerer i nytt fjøs og mjølkerobot, men Synnøve og Ola Bruholt har setra som et viktig grunnlag i driften, så de satser på begge deler. De ønsker å ta vare på setertradisjonen og bringe kunnskap om dette ut til andre med åpne dager på setra, noe de også lykkes godt med ut fra antall besøkende hver sommer på setra.

Ekteparet representerer familiebruket på en svært god måte. Neste generasjon er klar for å ta over drifta og er spesielt interessert i å videreføre arbeidet med beitebruken, melkeproduksjon og skjøtsel av landskapet. Dette lover godt for framtida.

Synnøve og Ola Bruholt driver mjølkeproduksjon på gården, Hoel (gnr 128 bnr 1), som ligger på Stamnan i Rennebu kommune. Dette er et av få bruk der begge arbeider full tid og driver gården sammen. Synnøve og Ola Bruholt har tre barn og barnebarn, som alle er engasjerte og aktivt med i drifta av gården. De har i løpet av de siste årene bygd på fjøset i flere omganger, først med tilrettelegging for lausdrift, og i 2017 installerte de mjølkerobot. De har i dag en grunnkvote på 206.069 liter og en innleid kvote på 50.000 liter.

I tillegg til å drive aktivt hjemme på gården, så driver de Svartdalsetra, som ligger i Trollheimen på Nerskogen. Setra er en svært viktig ressurs i gårdsdriften deres, ettersom de har store beiteressurser på og rundt setra. Mjølka som produseres på setra blir videreforedlet til rømme og smør. Produktene selges direkte ifra setra, og er i tillegg å få kjøpt på Nerskogen Landhandel. De har utarbeidet en egen logo for produktene på setra. Setra er åpen hver lørdag for servering, men folk kan komme innom utenom også. Sommeren 2019 var det ca 1000 besøkende på setra.

Yngste sønn deltar aktivt og er svært interessert både i gårdsdrifta heime og seterdrifta. På sikt skal han overta gården. Han studerer i dag Husdyrfag på Nord universitet. Om vinteren deltar han aktivt i fjøsarbeidet og i sommerhalvåret tar han særlig ansvar for landskapspleie på setra, med hogst av bjørkeskogen for å stoppe gjengroinga og legge til rette for bedre beiter.

Kulturlandskap

Synnøve og Ola er begge opptatt å ta vare på og utvikle kulturlandskapet, og de er stolte av å produsere kulturlandskap. Det er særlig på setra at resultatet av arbeidet deres er synlig.

I 2018 er det gitt SMIL-tilskudd til skjøtsel av gammel kulturmark på setra.

Svartdalssetra, ligger som en liten skjult perle, veiløs, inne i Trollheimen. Setra er også et godt utgangspunkt for videre fjellturer rundt om i Trollheimen som for eksempel til Jødalshytta. I fra parkeringsplassen er det ca 1,7 km å gå til setra langs sti og vei, der det er godt tilrettelagt og det går an å komme fram med barnevogn. På turen må man passere over elva Minilla, via en hånddrevet stolheis!

På setra driver de aktivt beitebruk og mjølkeproduksjon, og arbeider stadig med å vedlikeholde beitene og utvide disse som grunnlag for mjølkeproduksjonen. De flytter dyrene på setra i begynnelsen av juli og avslutter sesongen i de første dagene på september.

Kulturminner

Det har vært drevet kontinuerlig setring på Svartdalssetra siden 1700 tallet, og det bærer også området preg av. Bygningen på setra er godt ivaretatt og i fortsatt drift og danner sammen et fint og ekte kulturmiljø som er et kulturminne i seg selv.

Det er ikke registrert automatisk freda kulturminner på arealene som drives.

Biologisk mangfold

Svartdalssetra ligger i Trollheimen landskapsvernområde. Dette har bydd på både utfordringer og muligheter i seterdrifta. De har gjennom flere år arbeidet med rydding og stell av beiter, og i 2014 fikk de kartlagt område på og rundt setra, samt utarbeidet en skjøtelsesplan for å kunne skjøtte området best mulig. Dette ser vi også igjen når vi bl.a finner planten bakkesøte i beitene.

Skjøtelsesplanen er utarbeidet i samarbeid verneområdeforvalter for Trollheimen landskapsvernområde. Brukerparet har god dialog med områdeforvalteren og det er inngått avtaler om ekstra skjøtelsesinnsats på setra. Beitene er delt inn i mindre

inngjerdta områder og det beites både med hest og storfe for å oppnå best resultat med hensyn til biologisk mangfold og beitekvalitet.

Skjøtselen baserer seg i hovedsak på tradisjonell skjøtsel. På gjengrodde beiter er det satt inn tiltak slik som manuell rydding av trær og busker, styrt beiting med storfe og noe hest. Ikke langt fra setra ligger bl.a Minilldalsmyrene naturreservat, som dyrene til Ola og Synnøve utnytter godt til beite.

Dyrevelferd (tilsyn, nok mat, reinhold, gjerde)

Brukerparet er glad i dyr, og er opptatt av at dyra skal ha det bra. Dette er også en viktig motivasjon for å holde på seterbruken.

Hvert år i begynnelsen av juli flytter de med seg mjølkekyr, ungdyr, kopplam, griser, høner, kaniner og hund opp på setra, og avslutter sesongen der først i begynnelsen av september.

Flyttingen til setra er viktig for at dyrene skal ha nok mat, og kunne bevege seg fritt og ha det bra i sommerhalvåret. Lausdrift og melkerobot i fjøset på heimgården er viktige bidrag til god dyrevelferd for melkekyrne i vinterhalvåret.

Miljømessig god drift

Papira i orden, og god miljømessig drift.

Formidling

Synnøve og Ola er begge opptatt av å holde liv i seterkulturen, de er begge svært kunnskapsrike og de ønsker å formidle sin kunnskap til besøkende på setra. De tar derfor imot besøkende på setra gjennom hele sommerhalvåret med faste åpningstider hver lørdag i setersesongen. Da er det mulig å komme innom for å kjøpe kaffe, vafler, rømme etc. Dette er et svært populært tilbud og de har mange besøkende gjennom sesongen.

Under en markdag i sommer sa budeia på trappa følgende: «turistene skjønner ikke hva kulturlandskap er og hvordan det skapes. I dette miljøet på setra har man mulighet til å kunne formidle både positive opplevelser og kunnskap».

De er også med i "Reisen til fjell", et nettverk for kultur og naturbasert reiseliv i Rennebu kommune, som bl.a. driver markedsføring via Facebook og Bygdasenteret på Berkåk.